

Cristian CONSTANTIN*

**INTEGRAREA COMUNITĂȚII
IUDAICE ÎN BRĂILA INTERBELICĂ**

***The integration of the Jewish communities
from interwar Braila***

Abstract:

Throughout the interwar period, the Jewish community sought to integrate into the society from Braila. From its ranks, personalities such as Michael Sebastian, S. Semilian, the Mendl, Guttman and Goldenberg families are well distinguished. They managed to excel in various fields such as: literature, journalism, trade, diplomacy and even athletics. The outcome of their unrelentless activity was the apparent smooth integration in everyday life of a multiethnic city like Braila.

Keywords: Braila, Goldenberg, Mendl, M. Sebastian, diplomacy, Hebrew, publications.

*

Istoria „poporului ales” a fascinat mereu din prisma manierei tipice societății iudaice de a-și păstra intacte religia și propriile valori și obiceiuri. În ciuda relațiilor întreprinse cu populația majoritară a orașelor în care se stabileau. Primele mențiuni la Brăila ale evreilor datează încă din veacul al XII-lea și apar datorită schimburilor comerciale întreprinse de aceștia cu localnicii.

Schimbările produse de pacea de la Adrianopol din 1829 și trecerea Brăilei sub administrația românească au constituit o cale liberă în așezarea diverselor comunități etnice în portul de la Dunărea de Jos. Pe parcursul secolului al XIX-lea au fost construite în Brăila două cimitire evreiești, tipografii cu proprietari de religie mozaică precum: A. Schawartzman, Max Frankel, Isac Harovan, sau „Case comerciale” aflate sub influența fraților Bach sau M. Landau¹. Pe lângă acestea sunt constituite și publicații locale ce aveau un caracter preponderent destinat comunității în cauză.

După prima conflagrație mondială și Declarația Balfour evreii au început să conștientizeze pe lângă mișcarea sionistă și o susținere externă din partea marilor puteri în sensul constituirii unui stat evreu în Palestina, constituit pe principii etnice², nevoia integrării în comunitățile locale. Aceștia

---

* Masterand anul I, *Spațiul românesc între Orient și Occident*.

¹ Lidia Buzea, *Evreii din Brăila-istoric și destin*, în „Istros”, an XIII, nr. 17, aprilie 2006, p. 5.

² Declarația a fost făcută într-o scrisoare a secretarului pentru afacerile externe Arthur James Balfour către baronul Lionel Walter Rothschild, unul dintre liderii comunității evreiești

au găsit în Brăila un teren destul de prielnic continuării existenței lor alături de români dar și de celelalte minorități, aici un factor important jucându-l grecii. De consemnat pentru Brăila faptul că aceștia din urmă au reprezentat cea mai numeroasă populație după români dar și faptul că spre deosebire de Galați nu au existat cazuri precum „Masacrul din Galați” din aprilie 1859, atunci când evreii și grecii au produs un conflict interetnic³ mediatizat în presa vremii.

Imediat după Primul Război Mondial în Brăila locuiau 10930 de evrei, spre sfârșitul celei de a doua conflagrații mondiale cifra ajungând la jumătate⁴. Aceștia aveau diverse preocupări de la agenți comerciali și proprietari de hoteluri, case de comerț, publicații locale medici sau agenți consulari până la cârciumari sau cărăuși⁵. Integrarea lor, din acest punct de vedere, fiind realizată fără opreliști din partea celorlalți. Dintre familiile care s-au remarcat din rândurile comunității iudaice brăilene trebuie amintite familiile: Mendl, Brauer, Cohen, Goldenberg, etc. Printre proprietățile acestora numărându-se 11 hoteluri din localitate din totalul de 14, fabrici și chiar cluburi sportive⁶.

Comunitatea s-a ocupat și de construcția de școli, cum ar fi: școala de fete „Zion”, Școala confesională de Talmud Tara”, Gimnaziul „Renașterea”, Liceul Teoretic „H.L. și Netty Schaferr”⁷. Dincolo de sănătatea minții evreii din Brăila au avut în vedere și construcția de spitale proprii sau de băi comunale cu a fost cea construită în 1922 de către Lazăr Predinghes intitulată „Baia Comunității Israelite Fundațiunea Lazăr Predinghes”⁸.

În interstițiul ce face uzul acestui studiu se remarcă mai mult ca oricând apariția unor elemente de reorganizare ale comunității iudaice. Dintre acestea cele mai semnificative și totodată cele mai prezente în

---

britanice, declarație care urma să fie transmisă „Federației Sioniste a Marii Britanii și Irlandei”, o organizație sionistă britanică.

Declarația Balfour din 2 noiembrie 1917 a reprezentat opinia publică a guvernului Regatului Unit prin care se afirmă următoarele:

„Guvernul Majestății Sale privește favorabil stabilirea în Palestina a unui Cămin național pentru poporul evreu și își va folosi bunele oficii pentru a facilita atingerea acestui obiectiv; este de înțeles că nu se va face nimic ce ar putea prejudicia drepturile civile și religioase ale comunităților ne-evreiești existente în Palestina, sau drepturile și statutul politic obținut de evrei în alte țări”.

conform: [http://ro.wikipedia.org/wiki/Declara%C8%9Bia_Balfour_\(1917\)](http://ro.wikipedia.org/wiki/Declara%C8%9Bia_Balfour_(1917)), consultat la 6 Noiembrie 2011.

³ Constantin Ardeleanu, „Masacrul de la Galați” (aprilie 1859) – un episod din istoria comunității evreiești de la Galați, în *Analele Universității „Dunărea de Jos” din Galați*, tom VII, 2008, Galați University Press, 2008, pp. 129-146.

⁴ Ion Ursulescu, *Valori ale patrimoniului evreiesc la Brăila*, Ed. Istros a Muzeului Brăila, 1998, p. 36.

⁵ Vezi Emil Octavian Mocanu, *Negustori de cereale și armatori în portul Brăila la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*, în „Analele Brăilei”, an VIII, nr. 8, Brăila, 2007, pp. 25-51.

⁶ Vezi anexa 1.

⁷ Lidia Buzea, *op. cit.*, p. 5.

⁸ *Ibidem*.

societatea brăileană interbelică sunt cele cu un caracter sionist. În scopul detașării de obișnuitele activități de integrarea ce se petrec în cadrul conviețuirii unei comunități minoritare cu o populație majoritară și de altă confesiune adepții sionismului din Brăila au înființat școli religioase în care se studiau: limba ebraică, Tora și se încerca crearea unui sentiment puternic național. Conform publicațiilor sioniste ale vremii, apărute în Brăila, se pune cel mai des accentul pe organizarea unor conferințe la care participau personalități evreiești ale epocii cu simpatii sioniste. În cadrul acestor întruniri se discutau teme precum „Femeia în Sionism”, „Copilul profet” sau despre personalitățile mondiale ce militau pentru un stat evreu⁹. Una dintre cele mai importante surse documentare privind acțiunile mișcării sioniste, în ciuda faptului că numără doar două pagini, a rămas astăzi „Buletinul Tineretului Sionist din Brăila”¹⁰.

Una dintre preocupările frecvente ale epocii a fost lectura, iar și din acest punct de vedere, comunitatea mozaică din Brăila a dorit să-și constituie o bibliotecă proprie. O asemenea instituție a funcționat din 1912, cu o pauză ce a început timpul Primului Război Mondial și a durat până în 1923 când sub conducerea lui Mihail Sebastian s-a reluat activitatea bibliotecii, numele purtat fiind acela de „Nissim Derera”, funcționând mare parte din timp în cadrul „Colegiului Saffer” situat pe Bulevardul Cuza. În cadrul acesteia se găseau aproximativ 5000 de volume ce au putu fi citite până în anul 1945.

Anii '30 ai secolului trecut au făcut ca pe scena politică internațională să se manifeste, mai frecvent ca oricând, tendințe rasiale și ura față de evrei. În Brăila comunitatea iudaică și-a continuat existența fără mari probleme prilejuate de aceste mișcări anti-evreiești. Cu toate acestea din rândurile ei s-au ridicat personalități care au criticat vădit modul de viață și tendința evreilor de neintegrare în societatea. Cel mai cunoscut episod îl constituie publicare în 1934 de către Mihail Sebastian a romanului *De două mii de ani*¹¹. Cea care a scandalizat și a făcut atunci vâlvă a fost prefața semnată de un alt brăilean, Nae Ionescu.

În jurul acestui scandal întreținut în presa vremii de nume precum: Mircea Eliade sau I. Ludo, s-a încercat și luarea unei poziții locale de către publiciști locali. Revista literară locală „Relief dunărean”¹² a reținut atenția cu trei articole ce au ca temă problema integrării evreilor în societatea românească și tratarea problemei milenare a comunității în cauză, „De ce suferă evreii?”. Răspunsurile la aceste întrebări sunt date de către D. Costin și S. Semilian. Articolele primului dintre ei nu fac altceva decât să-i pună la colț pe Sebastian, Nae Ionescu și ideile lor. Un răspuns semnificativ l-a dat

---

⁹ „Buletinul Asociației Culturale a Femeilor Evreice Secția Brăila”, an I, nr. 1, Brăila, 15 Martie 1928, pp. 1-4.

¹⁰ „Buletinul Tineretului Sionist din Brăila”, an I, nr. 1, Brăila, 16 Octombrie 1931.

¹¹ Mihail Sebastian, *De două mii de ani*, Ed. Haschefer, București, 1934.

¹² Revistă culturală brăileană ce a apărut între 1934 și 1935.

Semilian în *Tipuri din Ghetto-ul Brăilean* apărut în primăvara lui 1935¹³. Aici autorul a reușit o radiografie a societății românești a deceniul în cauză.

Cel mai reprezentativ publicist evreu local interbelic a fost Solomon Savin Semilian. Acesta pe parcursul a aproximativ două decenii a întreprins o muncă editorială ce a constat în publicarea de articole ce au avut ca centru de interes aspecte privind istoria locală sau tratarea unor chestiuni ce au ținut prima pagină în epocă, gen cazul Sebastian cu „De două mii de ani”. În urma lui Semilian rămâne de referință lucrarea privind istoria presei brăilene până în 1926¹⁴.

Aceeași perioadă a adus pentru comunitatea mozaică din Brăila și șansa de a conduce două mari asociații sportive Dacia Unirea Brăila și „Prima societate de gimnastică Maccabi”. Clubul de fotbal Dacia Unirea a fost constituit în 1928 din unirea a două formațiuni locale Dacia și Unirea. În 1937 pe când echipa a promovat în prima divizie a fotbalului românesc întreprinzătorul brăilean I. Goldenberg a preluat clubul la denumirea căruia adaugă și propriul nume. După numai un an echipa la care evolua și unul dintre fiii acestuia a retrogradat în liga secundă iar investitorul evreu a abandonat investițiile și implicit din denumirea clubului a dispărut și numele acestuia¹⁵. Alte personalități din cadrul comunității mozaice brăilene care s-au implicat în sport au fost frații Leo și Zissu Guttman. Aceștia au fost instructorii de gimnastică care au patronat anii '30 „Prima societate de gimnastică Maccabi” și au publicat un cotidian local destinat sportului.¹⁶

Apropierea celui de Al Doilea Război Mondial și manifestarea tot mai puternică a celui de Al Treilea Reich pe scena internațională au condus și pentru evreii din Brăila, cetățeni germani, la apariția unor neplăceri prilejuite de apartenența la religia mozaică. În acest sens consulatul german existent în oraș a solicitat de multe ori date privind certificatele de botez ale unor cetățeni germani născuți în Brăila. Un caz ce privește o astfel de solicitare din partea autorităților germane a fost cel al lui Bențion Avram Voinov¹⁷. Consulatul german din Brăila a înaintat autorităților brăilene la 10 August 1938 o adresă prin care solicita în numele lui Voinov emiterea unui certificat de botez prin care să se ateste religia sa dar și a părinților acestuia, Avram Voinov și Rosa Voinov, născută la Weiss. Caz rămas însă incert din lipsa unor surse documentare care să permită continuarea cercetării.

¹³ S. Semilian, *Tipuri din Ghetto-ul Brăilean*, în „Relief dunărean”, anul II (1935), nr. 2, Brăila, p. 8.

¹⁴ Idem, *Istoricul presei brăilene*, Brăila, 1927.

¹⁵ Material realizat de Cristian Constantin și Ionuț Berbecaru și disponibil în format online pe: <http://cfbraila.ro/istorie.php> consultat la data de 6 noiembrie 2011.

¹⁶ „Buletinul sportiv și de informație a Primei Soc. de gimnastică și Macabi – Brăila”, editat în perioada 7 aprilie - 6 mai și 3 septembrie 1935. Informații disponibile conform: Ion Volcu, *Dicționarul presei Brăilene*, Editura Istros a Muzeului Brăila, Brăila, 2009, p. 41.

¹⁷ Conform solicitării consulatului german acesta se născuse în 20 Aprilie 1883 la Islazu în județul Brăila, o localitate limitrofă orașului Brăila interbelic. Informații la Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Brăila, fond Prefectura Județului Brăila, dosar 32/1938, f. 61-62.

Comunitatea israelită din Brăila a încercat pe tot parcursul existenței sale să participe activ la viața zilnică a comunității în care locuia dar a fost ajutată și de localnici în acest scop. Sunt reținute dese articole din presa locală ce fac trimitere la problemele internaționale ale evreilor. Cotidianul local „Expresul” din 30 octombrie 1930 prezenta numeroase date referitoare la situația internațională a evreilor adăugând pasaje din Declarația lui Arthur James Balfour din 1917. Se arătau pe parcursul a două coloane semnate de Nicu Cioroiu chestiunile care ar trebui să stea la baza constituirii statului evreu din Palestina ca un loc de stabilire a tuturor evreilor din lume nu numai a celor care se găseau la acea oră în teritoriul respectiv. La acestea se adaugă și comentarii la pozițiile luate de guvernele străine la discuțiile privind rezolvarea chestiunii evreiești¹⁸.

Pentru reprezentanțele consulare străine prezente la Brăila statele în cauză au ales de multe ori ca să fie reprezentate de localnici. Belgia, Norvegia și Suedia au hotărât ca pentru această funcție să numească membrii ai familiei de origine iudaică Mendl¹⁹.

Din anunțurile de la *Mica Publicitate* prezente în paginile cotidienele brăilene dar și a revistelor literare interbelice se pot observa numeroasele: cabinete medicale, restaurante, ateliere de reparații, magazine, societăți culturale, bănci ce aparțineau comunității iudaice.

Se poate afirma că pe parcursul existenței unui climat propice dezvoltării libere a oricărui individ Brăila a putut beneficia dar a și fost casă pentru o comunitate numeroasă de evrei care au desfășurat cele mai diverse activități fără a cunoaște opreliști din partea localnicilor sau a autorităților locale. Integrarea comunității iudaice printre majoritari s-a realizat tocmai prin participarea directă la viața cotidiană a orașului. Cele arătate mai sus demonstrează existența unei strânse legături între evrei și localnici nefiind vorba de o izolare a minoritarilor într-un ghetto.

Bibliografie:

Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Brăila:

Fond Prefectura Județului Brăila.

Emil Octavian Mocanu, *Negustori de cereale și armatori în portul Brăila la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*, în, „Analele Brăilei”, an VIII, nr. 8, Brăila, 2007.

Buletinul Asociației Culturale a Femeilor Evreice Secția Brăila”, an. I, nr. 1, Brăila, 15 Martie 1928.

Constantin Ardeleanu, „Masacrul de la Galați” (aprilie 1859) – un episod din istoria comunității evreiești de la Galați, în, Analele Universității „Dunărea de Jos” din Galați, tom VII, 2008, Galați University Press, 2008.

---

¹⁸ „Expresul”, an XXV, nr. 425 (seria a IV-a), Brăila, joi 30 Octombrie 1930, p. 1.

¹⁹ Mocanu, *op. cit.*, pp.35-40.

„Buletinul Tineretului Sionist din Brăila”, an. I, nr. 1, Brăila, 16 Octombrie 1931.

Lidia Buzea, *Evreii din Brăila-istoric și destin*, în, „Istros”, an XIII, nr. 17, aprilie 2006.

„Expresul”, an. XXV, nr. 425 (seria a IV-a), Brăila, joi 30 Octombrie 1930.

Semilian, Solomon Savin; *Tipuri din Ghetto-ul Brăilean*, în, „Relief dunărean”, anul II (1935), nr. 2, Brăila.

Idem, *Istoricul presei brăilene*, Brăila 1927.

Sebastian, Mihail; *De două mii de ani*, Editura Haschefer, București, 1934.

Ursulescu, Ion; *Valori ale patrimoniului evreiesc la Brăila*, Ed. Istros a Muzeului Brăila, 1998.

Volcu, Ion; *Dicționarul presei Brăilene*, Editura Istros a Muzeului Brăila, Brăila, 2009.

<http://cfbraila.ro/istorie.php>.

[http://ro.wikipedia.org/wiki/Declara%C8%9Bia_Balfour_\(1917\)](http://ro.wikipedia.org/wiki/Declara%C8%9Bia_Balfour_(1917)).

Anexe:

Anexa 1:

Hoteluri din Brăila interbelică aflate în
proprietatea unor familii de evrei:

Nr. crt.	Denumire Hotel:	Nume proprietar:
1	Bulevard	Isac Ignat
2	Bristol	F. Cohn
3	Bulgaria	I. Gotlieb
4	Carol	M. Sercus
5	Concordia	L. Lovensohn
6	Hich-Life	Osias David
7	Petersburg	A. Berger
8	Regal	A. Druker
9	Splendid	David Emanoil
10	Traian	I. Feinstein
11	Mincu	Frații Mincu

Anexa 2:

Rabini care au activat în Brăila între cele două războaie mondiale:

- 1) Israel Margulies, 1906-1923.
- 2) Moise Mehr, 1906-1930.
- 3) Mayer Thenen, 1930-1940.
- 4) Michel Dobraschin, 1932-1954.

Anexa 3:

revista evreiești din Brăila: „Buletinul Tineretului
Sionist din Brăila”²⁰

²⁰ „Buletinul Tineretului Sionist din Brăila”, an I, nr. 1, Brăila, 16 octombrie 1931, pp. 1-2.

BOLETINUL

Biblioteca Nordau-Dererea (Sala Căminului Sionist), îmbogățită în ultimul timp cu toate noutățile literare, e deschisă publicului cititor de 3 ori pe săptămână :

Marți   dela 7 — 9 seara
Joi   „   6 — 8   „
Duminică „   10 — 1 a. m.

Domnii cititori ai Bibliotecii Nordau-Derera care n'au remis cărțile luate de maximum două săptămâni, sunt cu insistență rugați să le remită. În caz contrar, vom aviza organele de resort.

COMITETUL.

Părinți !

Trimiteți copii la cursurile de istorie, literatură și limba ebraică ce se vor ține în mod gratuit de către profesori rutinați în Sala Căminului Sionist.

Tip. „Victoria”-Periman, Strada N. V. Perlea No. 91 — Braila